

Berichten

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSCHE VEREENIGING VAN ARTSEN-AUTOMOBILISTEN VVAA

Verslag van het VVAA-jubileumcongres d.d. 26 mei 1989

Ter gelegenheid van het dertiende lustrum van de 'Nederlandse Vereniging van Artsen en Automobilisten' (VVAA) werd op 26 mei jl. te Maastricht een jubileumcongres georganiseerd met als titel 'De mens in zijn element'. De organisatie was erin geslaagd voor elk onderdeel van het congresprogramma sprekers van internationale faam uit binnen- en buitenland bereid te vinden een voordracht te houden.

Het lezingenprogramma was verdeeld over een ochtend- en middagsessie. Ruim 250 deelnemers werden in een gezamenlijk ochtendprogramma welkom geheten door de voorzitter van de VVAA, dhr. C.H. Hak, die de ontstaansgeschiedenis van de VVAA schilderde en uitleg gaf over de naamwijziging in 'Nederlandse Vereniging van Artsen'. Dr. De Werde verrichtte namens drs. E.H.T.M. Nijpels, minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, de officiële opening. In de openingsrede gaf hij een toelichting op de betekenis van het milieubeleid, uitgewerkt in het Nationaal Milieubeleids Plan (NMP), voor de volksgezondheid. Vervolgens werd door een keur van sprekers het thema 'Milieu en Gezondheid' vanuit een voor ieder geldende visie nader uiteengezet.

Het middagprogramma bracht een opdeling in parallelsessies voor vakgenoten in de disciplines: artsen en specialisten, tandartsen en kaakchirurgen, dierenartsen. Door de 'Vereniging van Trimmende Artsen' werd een aparte parallelsessie verzorgd. In een vijfde sessie werd in vervolg op het VVAA-lustrumcongres van 1984, dat handelde over de toepassing van lasers in de geneeskunde, de stand van zaken na vijf jaar opgemaakt.

In het middagprogramma voor tandartsen en kaakchirurgen, dat door de Utrechtse kaakchirurg O.M.E. Wikkeling werd voorgezeten, werden vijf lezingen gehouden. Dr. G.J. van Wigen, tandarts, behandelde de historische ontwikkeling van de cariëstheorie. Hij benadrukte dat de cariëstheorieën, zoals we die nu hanteren, moeten worden beschouwd als een schakel in een keten waarvan het begin zich verliest in voorhistorische tijden, en waarvan het andere einde zich in de toekomst bevindt. Alle theorieën hebben sporen achtergelaten, die terug te vinden zijn in de chemisch-parasitaire theorie van Miller, die heden ten dage nog steeds wordt aangehangen.

Prof. dr. D.E. Lange, verbonden aan de afde-

ling Parodontologie van de Wilhelms-Universiteit te Münster (West-Duitsland), sprak over 'Erkrankungen des Parodontiums – lokale Entzündungsreaktionen und systemische Implikationen'.

'Tand en tandvlees, grensvlak tussen inwendig en uitwendig milieu' was het onderwerp, dat behandeld werd door Dr. P. J. Slootweg. Conclusies waren onder meer, dat de vorm en functie van tand en parodontium afhankelijk zijn van de interactie tussen uitwendig milieu en constitutionele factoren in de mond.

Dr. E. C. Combe, verbonden aan het University Dental Hospital te Manchester (Engeland), hield een voordracht over het gebruik en de toxiciteit van kwik in de tandheelkunde. Hij kwam op grond van literatuurgegevens en eigen ervaringen tot de conclusie, dat er onvoldoende bewijs is dat het kwik in amalgaamrestauraties schadelijk zou zijn voor de gezondheid.

De laatste spreker van deze middagsessie was Prof. S. Silverman Jr, hoofd van de afdeling Oral Medicine aan de University of California, San Francisco (V.S.). Hij behandelde diverse aspecten van AIDS. Achtereenvolgens werden epidemiologie, HIV-overdracht en het besmettingsrisico in de tandheelkundige praktijk nader toegeelicht. Tevens werden de klinische aspecten van diverse mondafwijkingen, zoals candidose, hairy leukoplakie, parodontale afwijkingen en het Kaposi-saroom behandeld. Omdat mondafwijkingen niet zelden een eerste uiting van een HIV-infectie zijn, benadrukte Prof. Silverman de rol van de tandarts in de vroegtijdige diagnostiek van deze infectie.

E. A. J. M. Schulten, Amsterdam

HET IVOREN KRUIS

Verslag seminar 'Drempels weg bij de tandarts' gehouden te Rhenen d.d. 19 mei 1989

Naar aanleiding van het rapport 'Met de mond vol tanden', uitgevoerd in opdracht van het Ivoren Kruis, is het seminar 'Drempels weg bij de tandarts' georganiseerd in samenwerking met de Vereniging tot Bevordering der Tandheelkundige Gezondheidszorg voor Gehandicapten.

In genoemd rapport kwam onder andere naar voren dat de mondgezondheid van gehandicapte kinderen onvoldoende is en dat de kennis van hun ouders omtrent de mogelijkheden voor een betere mondgezondheid te wensen overlaat. De voordrachten werden gehouden door tandartsen en mondhygiënist met praktische ervaring en door bestuurders die betrokken zijn bij tandheelkundige zorgverlening en gehandicaptenzorg. De gehandicapten zijn onder te verdelen in lichamelijke en geestelijke gehandicapten. De lichamelijke gehandicapten behoeven vaak niet veel anders behandeld te worden dan niet-gehandicapten. Geestelijk gehandicapten kunnen afhan-

kelijk van hun IQ extra aandacht vragen ten gevolge van communicatiestoornissen of bijkomende lichamelijke handicaps. Met de juiste attitude zijn de meeste patiënten in een huistandartspraktijk te behandelen.

Indien de huistandarts niet in staat is de gehandicapte te behandelen kan men de patiënt verwijzen naar een huistandarts met ervaring in gehandicaptenzorgverlening (horizontale verwijzing), een tandarts in een instelling voor gehandicapten, of een tandarts in een centrum voor bijzondere tandheelkunde.

Het Nationaal Informatiesysteem Gehandicapten/Informatie en Documentatie Centrum (NIG/IDC) wil per mei 1990 een 'informatiesysteem gehandicapten' ontwikkeld hebben waarmee het publiek eenvoudig informatie kan opvragen.

Het Ivoren Kruis heeft twee modellen ontworpen om een betere gehandicaptenzorg te creëren; één model op landelijk niveau en één model op regionaal niveau. Samenwerking van de verschillende organisaties en verenigingen is hierbij een vereiste. Bovendien werd geconstateerd dat in het tandheelkundige curriculum en de nascholingsprogramma's te weinig aandacht wordt besteed aan de gehandicaptenzorgverlening.

A. Jovanovic, Amsterdam

Binnenland

ASPECTEN VAN MODERNE ANESTHESIOLOGIE EN INTENSIVE CARE

Verslag van een symposium gehouden op 27 mei 1989 te Utrecht

Tijdens het symposium, 'Aspecten van moderne anesthesiologie en intensive care', georganiseerd door de firma Abbott, werd onder andere een gezamenlijke voordracht gehouden door de tandartsen P.C. Makkes en Mw. E.C.M. Bouvy-Berends, getiteld 'Waarom trekt de tandarts aan de anesthesioloog?'

Patiënten met een beperkt coöperatief gedrag tijdens tandheelkundige behandeling zijn in twee categorieën te verdelen. De geestelijke en/of lichamelijke gehandicapten en de extreem angstigen. De eerste categorie heeft vaak te kampen met onvoldoende zelfzorg, communicatiestoornissen en ontoereikende tandheelkundige zorgverlening. De tweede categorie kenmerkt zich ofwel door sterke afweerreacties tijdens de tandheelkundige behandeling of door een sterke drang tot uitstel en vermindering van de behandeling. Beide resulteren in een mondgezondheid die duidelijk te wensen overlaat. Begeleiding en behandeling moeten hierop afgestemd zijn. Farmacologische hulpmiddelen ten behoeve van de

angstbestrijding kunnen hierbij geïndiceerd zijn. Het arsenaal bestaat uit orale sedativa, inhalatie-sedatie met lachgas en zuurstof, intraveneuze sedatie en algehele anesthesie.

Orale sedativa blijken bij lage doses weinig effectief te zijn en bij hogere doses een lange herstelperiode nodig te hebben. De inhalatie-sedatietechniek wordt om praktische redenen het meest gebruikt; een beperking is echter dat het niet altijd volledig doeltreffend is. Intraveneuze sedatie en algemene anesthesie blijken praktisch moeilijk toepasbaar te zijn; ten dele omdat de tandheelkundige behandeling vaak ondergeschikt is aan de medische behandeling en ten dele omdat de behandeling op een medische lokatie moet plaatsvinden.

De volgende aanbevelingen zijn gedaan:

- Uitbreiding van tandheelkundige hulp onder algehele anesthesie en intraveneuze sedatie in een ziekenhuis en indien mogelijk ook buiten het ziekenhuis (bijvoorbeeld AWBZ-instellingen of centra voor bijzondere tandheelkunde).
- De mogelijkheid van intraveneuze sedatie tijdens een tandheelkundige behandeling zou bij de anesthesioloog meer aandacht moeten krijgen.

A. Jovanovic, Amsterdam

POSTACADEMISCH ONDERWIJS TANDHEELKUNDE

Cursussen in de maand augustus

Hieronder volgt een herinnering aan de cursus die in de maand augustus onder auspiciën van het *Orgaan Post-academisch Onderwijs Tandheelkunde*, wordt gegeven. Voor uitvoerige informatie wordt op deze plaats verwezen naar het 'blauwe' *Kursusprogramma 1988/1989*.

ACTA Inhalatiesedatie, 28 augustus tot en met 8 september 1989

KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING

H. O. Frieling

Bij koninklijk besluit van 18 mei 1989 is de heer H.O. Frieling, tandarts te Uithuizen (gem. Hefshuizen), benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

ZIEKENFONDSRAAD

Subsidie voor project implantaten te Groningen

De Ziekenfondsraad heeft besloten een tiental projecten 'Ontwikkelingsgeneeskunde' te subsidiëren uit de kas van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). Het gaat hierbij om een totaalbedrag van ca. 13,5 miljoen gulden, waarvan ruim 7,5 miljoen bestemd is voor het kankeronderzoek.

Via het subsidiëren van dit soort projecten – zogenaamde technology assessments – wil de Ziekenfondsraad een bijdrage leveren aan een betere kwaliteit van de medische hulp.

Eén van de projecten betreft een 'technology assessment' op het terrein van tandheelkundige implantaten, met een subsidie van circa f 1,5 miljoen, bestemd voor het Academisch Ziekenhuis te Groningen.

ZIEKENFONDSRAAD

Subsidie voor evaluatie-onderzoek implantaten

De Ziekenfondsraad laat door het Academisch Centrum Tandheelkunde Amsterdam (ACTA) een evaluatie-onderzoek verrichten naar de toepassing van tandheelkundige implantaten en heeft daartoe een subsidie van f 178.328,- beschikbaar gesteld. Dit onderzoek zal naar verwachting vier jaar duren en door een commissie worden begeleid waarin de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen en de Nationale Ziekenhuisraad vertegenwoordigd zullen zijn. De begeleidingscommissie zal tevens jaarlijks adviseren over de toekenning van nieuwe subsidies.

De opdracht tot het uitvoeren van het onderzoek is een gevolg van het verzoek van de staatssecretaris van WVC aan de Ziekenfondsraad de effecten van de per 6 januari 1989 gewijzigde regeling rond de aanspraken van ziekenfondsverzekerden op implantaten (zie *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1989; 96: 135) te evalueren. Aandacht dient te worden besteed aan de kwalitatieve, kwantitatieve en financiële effecten.

ZIEKENFONDSRAAD

Toekenning subsidie aan Stuurgroep Toekomstscenario's Gezondheidszorg

De Ziekenfondsraad heeft een subsidie van f 100.000,- verleend aan de Stuurgroep Toekomstscenario's Gezondheidszorg (STG) voor een project dat is gericht op de toekomst van de tandheelkundige gezondheidszorg. Bij dit project – dat op 1 mei 1989 is gestart en tot 1991 zal lopen – zal gebruik worden gemaakt van een computersimulatiemodel dat is ontwikkeld door de Faculteit Geneeskunde en Tandheelkunde van de Katholieke Universiteit te Nijmegen. Met dat model kunnen toekomstige trends in de tandheelkundige gezondheidszorg worden berekend, die van belang kunnen zijn voor de beleidsvoorbereiding en -uitvoering. De structuur van deze tandheelkundige databank is onlangs zodanig aangepast dat in het patiëntenbestand niet langer uitsluitend een onderverdeling is te maken in ziekenfondsverzekerden en particuliere patiënten, maar een gedifferentieerde indeling naar sociaal-economische status mogelijk is.

De Ziekenfondsraad verwacht de komende jaren regelmatig te worden geconfronteerd met beleidszaken die betrekking zullen hebben op:

- de structuur en financiering van de gezondheidszorg;
- de vraag- en aanbodaspecten van de zorgverlening;
- de soorten en aantallen zorgverleners.

Het toegang hebben tot de kennis die in een simulatiemodel is verzameld en geordend, kan volgens de Ziekenfondsraad een wezenlijke bijdrage leveren aan de onderbouwing van zijn standpunten.

Aan de subsidie is de voorwaarde verbonden dat in de te stellen onafhankelijke scenario-commissie in ieder geval een vertegenwoordiger van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, de Vereniging van Nederlandse Ziekenfondsen en het secretariaat van de Ziekenfondsraad zal worden opgenomen.

WET TARIEVEN GEZONDHEIDSZORG

Het Centraal Orgaan Tarieven Gezondheidszorg (COTG) heeft besloten dat – met ingang van 1 mei 1989 – voor de tandheelkundige behandeling van niet-ziekenfondsverzekerden met een geestelijke en/of lichamelijke handicap (waarbij de uitoefening van de handheelkunde in die mate wordt bemoeilijkt dat de behandelingsduur langer is dan bij patiënten doorgaans het geval is) rechtsgeldig een uurtarief van f 185,00 in rekening kan worden gebracht. Aldus heeft de staatssecretaris van WVC bekend gemaakt.

ZENDIUM PREVENTIEPRIJS 1988/1989

Uitgereikt aan Dr. M. J. M. Schaeken en Dr. J. S. van der Hoeven

De door Zendium Dental Research vorig jaar ingestelde *Zendium Preventieprijs* (zie *Ned Tijdschr Tandheelkd* 1988; 95: 404-5) is op 18 mei 1989 voor de eerste maal uitgereikt aan Dr. M. J. M. Schaeken en Dr. J. S. van der Hoeven, beiden verbonden aan het Instituut voor Preventieve en Sociale Tandheelkunde van de Katholieke Universiteit te Nijmegen. De uitreiking van de (gedeelde) prijs – een bedrag van f 7500,00 – geschiedde door de voorzitter van de jury, Prof. Dr. J. Arends, en vond plaats in het St.-Eloyen Gasthuis te Utrecht.

Uit de 12 inzendingen, die aan de criteria originaliteit, kwaliteit en toepasbaarheid voldeden, werd de inzending getiteld 'De bestrijding van *S. mutans* door middel van gecontroleerde afgifte van chloorhexidine uit een vernis' bekroond.

Het mechanisme van gedoseerde afgifte wordt in de farmacologie gebruikt om de effectiviteit van medicamenten te verhogen. Omdat de gevoeligheid van *S. mutans* voor chloorhexidine toeneemt met de inwerkingsduur van het agens, is met succes gepoogd deze methode toe te passen bij de ontwikkeling van een chloorhexidine-vernissen. De toepassing is eenvoudig en kan worden beperkt tot risicoplakken. De bestaande bezwaren tegen het gebruik van chloorhexidine ter preventie van cariës – in de vorm van een gel

of als spoelmiddel – zijn hiermee ondervangen.

De jury heeft bovendien een eervolle vermelding toegekend aan de inzending 'Mondhygiëne naar werktuigbouwkundige modellen; van tandreparatie naar gebitsverzorgingsleer'. Deze inzending was afkomstig van J. A. F. Haije, praktiserend tandarts te Haarlem.

DENTAL NEWSLINE INTERNATIONAL

Een nieuwe Nederlandse uitgave

In de vorm van een 12 pagina's tellende krant is bij uitgeverij Van Stolkpark Media B.V. te 's-Gravenhage de eerste editie (januari/februari 1989) verschenen van de *Dental Newline International*. Daarin wordt (tweemaandelijks) wetenschappelijk nieuws, geselecteerd uit 3200 medische en tandheelkundige tijdschriften, rubrieksgewijs samengevat. Naast ongeveer 70 samenvattingen bevat de uitgave tevens een overzicht met ruim 100 titels van recente artikelen, waarvan de volledige tekst voor f 4,50 per artikel bij de uitgever is te bestellen.

De abonnementsprijs bedraagt f 96,- per jaar (incl. BTW).

Buitenland

INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR DENTAL RESEARCH (IADR)

Research in Dental Caries Award 1989 voor Prof. Dr. J. Arends

Tijdens de 67e Algemene Vergadering van de International Association for Dental Research te Dublin (Ierland) op 28 juni 1989, is aan Prof. Dr. J. Arends (hoofd van het Laboratorium voor Materia technica van de rijksuniversiteit te Groningen) de *Research in Dental Caries Award 1989* uitgereikt. Hij ontving de prijs voor zijn bijdragen aan de kennis van en het stimuleren van onderzoek naar de ultrastructuur van glazuurmineralen en de re- en demineralisatieprocessen in glazuur.

ORALE MANIFESTATIES VAN AIDS.

Verslag van de vijfde internationale AIDS-conferentie te Montreal d.d. 4-9 juni 1989

Van 4 t/m 9 juni van dit jaar vond in Montreal (Canada) de vijfde internationale conferentie over het verworven immunodeficiëntiesyndroom (AIDS) plaats. Meer dan 12.000 deelnemers afkomstig uit alle delen van de wereld werden uitgebreid geïnformeerd over de wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen rond AIDS. Zoals reeds in het thema werd aangegeven ('AIDS, the scientific and social challenge') kregen de sociale en maatschappelijke

aspecten van AIDS tijdens dit congres meer aandacht dan in voorgaande jaren. Er was een ruim aanbod van voordrachten en posterpresentaties (5500 abstracts). De grote hoeveelheid onderwerpen waren ondergebracht in negen categorieën, t.w. A. epidemiologie, B. klinische aspecten, C. biomedisch onderzoek, D. AIDS en het individu, E. AIDS, maatschappij en gedrag, F. ethiek en recht, G. internationale aspecten, H. economische aspecten, en I. 'audio-visuele kunst'.

Binnen het kader van de klinische aspecten kwamen ook dit jaar de orale manifestaties van AIDS aan bod. Zes voordrachten hadden de orale aspecten van AIDS als onderwerp. De eerste twee sprekers presenteerden de resultaten van een prevalentie-onderzoek van mondafwijkingen bij HIV-seropositieve personen uit resp. Buenos Aires, Argentinië (Z. Casariego) en Kinshasa, Zaïre (J. Perriens). Beide onderzoekers kwamen tot de conclusie dat de prevalentiecijfers, die zij in hun onderzoeksgroepen vonden, niet of nauwelijks verschilden van die uit de Verenigde Staten en Europa.

De derde spreker (H. Näher, BRD) behandelde de detectie van Epstein-Barr virus (EBV)-DNA in tongweefsel bij HIV-patiënten voor het optreden van 'hairy' leukoplakie (HL). Hij toonde aan, dat EBV-DNA reeds in een vroeg stadium in tongweefsel aanwezig is, voordat HL klinisch waarneembaar is. Op basis van zijn onderzoek concludeerde hij verder dat ten aanzien van de progressie naar AIDS de aanwezigheid van EBV-DNA in tongepitheel prognostisch meer waarde had dan de aanwezigheid van HL.

In de vierde voordracht (D.W. Feigal, V.S.) werd gesproken over het seksueel gedrag als risicofactor voor het ontstaan van orale candidose en 'hairy' leukoplakie. In dit onderzoek werd een correlatie gevonden tussen orogeenitaal seksueel contact en beide voornoemde mondafwijkingen.

Risicofactoren voor een snelle progressie naar AIDS bij patiënten met HL was het onderwerp van de voorlaatste lezing (D. Greenspan, V.S.). Conclusies uit haar onderzoek waren, dat niet voor iedere patiënt met HL de ontwikkeling naar AIDS gelijk was. Hepatitis B en/of syfilis, en met name een huid-aneergie voor *Candida* bleken belangrijke predisponerende factoren voor een snellere progressie naar AIDS.

De laatste spreker (J. Epstein, Canada) presenteerde zijn ervaringen op het gebied van behandeling van het orale Kaposi-saroom d.m.v. intrasculaire injecties met Vinblastine. Onderzoekresultaten lieten zien, dat deze palliatieve behandelingsmethode een goed alternatief voor radiotherapie vormde.

In de ruim 40 posterpresentaties lag de nadruk op de microbiologische, histopathologische, klinische en therapeutische aspecten van orale candidose, 'hairy' leukoplakie, parodontale aandoeningen en het orale Kaposi-saroom.

Het grote belang van de orale aspecten van AIDS werd nog eens onderstreept door het feit, dat voorafgaande aan het voornoemde AIDS-congres eveneens in Montreal van 1 t/m 3 juni het 'First International Symposium on Oral AIDS'

werd gehouden. Ongeveer 150 deelnemers woonden dit symposium bij, en werden geïnformeerd over de ontwikkelingen op het gebied van AIDS in relatie tot de mondholte. De 32 voordrachten waren verdeeld in vier sessies, t.w. 1. 'AIDS-update', 2. orale manifestaties van AIDS, 3. microbiologische en immunologische aspecten, en 4. sociale aspecten, risico's en preventieve maatregelen. In een aparte middagsessie werden 14 posters gepresenteerd. Gezien de groeiende belangstelling voor de orale aspecten binnen het brede kader van de klinische aspecten van AIDS werd aangekondigd, dat volgend jaar in New York (V.S.) een vervolg op dit eerste 'Oral AIDS' symposium zal komen.

Op 23 juni jl. werd in het Jaarbeursgebouw te Utrecht het Symposium 'AIDS Montreal '89' gehouden, dat door de Nationale Commissie AIDS-bestrijding was georganiseerd. Tijdens dit symposium werd een samenvatting gegeven van de nieuwe ontwikkelingen rond AIDS, welke in Montreal naar voren waren gekomen. Achtereenvolgens werd een 'update' gegeven van de epidemiologie (R.A. Coutinho), preventie (Mw. M. E. M. Paalman), virologie (J. Goudsmit), juridische aspecten (Mw. W. R. Kastelein), sociale aspecten (F. van den Boom), antivirale middelen bij asymptomatische en symptomatische HIV-infectie (S.A. Danner), Zorgvoorzieningen (B. D. P. Eijrond), en AIDS en drugs (E.C. Buning).

De zesde internationale AIDS-conferentie zal plaatsvinden in San Francisco (V.S.) van 20 t/m 24 juni 1990.

E. A. J. M. Schulten, Amsterdam

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* Eerste vermelding

1989

Binnenland

Zaterdag 2 - vrijdag 8 september

77e Wereldjaarcongres F.D.I., annex jubileumcongres NMT en IDEA-vakbeurs, Internationaal Congrescentrum RAI, Amsterdam.

Vrijdag 8 - zondag 10 september

Ie Int. congres Ned. Ver. voor Orale Implantologie, Mariott Hotel, Amsterdam. Inl. H. Strooker, tel. 023-27 73 88.

* Vrijdag 8 september

Symposium 'Raakvlakken tussen tandheelkunde en anesthesiologie' (ACTA, Polikliniek Bijzondere Tandheelkunde en vakgroep anesthesiolo-